



19 במרץ 2020

לכבוד  
ח"כ יולי אדלשטיין  
יו"ר הכנסת  
הכנסת, ירושלים

שלום רב,

**הנדון: קידום מידי של פעילות הכנסת: בחירת יו"ר קבוע ומינוי ועדה מסדרת**

אנו פונים אליך בבקשה שתפעל בדחיפות וללא דיחוי לקידום הליכי בחירת יו"ר קבוע לכנסת ולמינוי ועדה מסדרת, כפי הקבוע בחוק. זאת, על מנת לאפשר לכנסת להתחיל לתפקד באופן המיטבי הנדרש ממנה, ובעת חרום זאת באופן מיוחד, ועל מנת להבטיח את ההגנה על זכויות האדם והדמוקרטיה.

**אי קידום בחירת יו"ר ומינוי ועדת הסכמות**

1. אף על פי שהבחירות התקיימו כבר לפני למעלה משבועיים, והכנסת הושבעה כבר לפני מספר ימים, ועל אף שרוב של חברי כנסת פנו אליך כדי לקדם את הליכי בחירת היו"ר הקבוע למשכן וכן את מינוי הוועדה המסדרת – פעולות אלו לא קודמו עד כה על ידך.
2. ההסברים שניתנו לכך היו מגוונים. בראש ובראשונה אילוץ ההנחיות בדבר התפרצות נגיף הקורונה. אלא שהכנסת הוחרגה מהנחיות אלה. הכנסת ממלאת שירות חיוני, וככזאת עליה להמשיך ולפעול בכל עת, ובמיוחד בתקופת חירום. אם יש קושי בשל הנגיף, יש למצוא דרכים אלטרנטיביות לאפשר לחברי הכנסת למלא את תפקידם.
3. זאת ועוד, ממחקר הממ"מ ומסקירת המתרחש בעולם עולה, כי אף על פי ששלל מדינות מתמודדות עם הנגיף ומצויות בשעת חירום לאומית, ואף נוקטות ברבים מהאמצעים שנוקטים בהן בישראל להתגברות על הנגיף, באף אחת לא נוטרלה פעילות הפרלמנט כמו בישראל.
4. עוד נטענו טענות בדבר הסכמות קואליציוניות נדרשות – טענות שאינן עומדות לא בדרישות החוק ולא בנוהג המקובל במשכן מאז ומתמיד לגבי קידום ההליכים האמורים (כמפורט בהמשך).
5. המשמעות של אי קידום ההליכים הללו בכנסת על ידך היא חמורה, שכן משמעותה שיתוק מוחלט של פעילות הכנסת ונטרולה מתפקידה הבסיסי ביותר - לפקח על פעילות הממשלה ועל חקיקת חרום מרובה שמקודמת בימים אלה על ידי ממשלת המעבר. מעבר לפגיעה קונקרטיה בזכויות אדם, הרי שיש בהתנהלות מסוג זה כרסום ביסודות השיטה הדמוקרטית.

6. אין ספק, כי ימים אלה של מגפת הקורונה מציבים אתגרים משמעותיים לממשל ולחברה במדינת ישראל, ושאין מדובר בתקופה "רגילה". אלא שדווקא בשל העובדה שהמדינה מתמודדת עם משבר חמור, קיצוני וייחודי זה, שמשליך על הזכויות לבריאות, לחירות התנועה, לרווחה, לפרנסה, לפרטיות ולעוד שלל זכויות של כל אזרחי המדינה ותושביה – נדרש תפקוד מיטבי ויעיל של כלל גופי המדינה, והכנסת בראשם. זאת במיוחד כשבמסגרת הטיפול במשבר, מקדמת הממשלה תקנות שעת חירום רבות ופוגעניות, שבין השאר מרחיבות את פעילות השב"כ לתחומים אזרחיים, מרחיבות מעקבים המוניים על ידי השב"כ, המשטרה ומשרד הבריאות, פוגעת בזכויות עובדים ועוד.
7. לכך נוספת הפגיעה המשמעותית מאד בפעילות הרשות השלישית – בתי המשפט. כל האמצעים הללו יחד מהווים פגיעה קשה בזכויות אדם ובדמוקרטיה הישראלית ולערעור מנגנוני הפרדת רשויות ושלטון החוק.

### **מחויבותו של יו"ר הכנסת**

8. יו"ר הכנסת נושא בתפקיד ממלכתי, ומחויבותו הראשונה היא לכבודה ולפעילותה התקינה של הכנסת. עליו למלא את תפקידו בממלכתיות ומתוך נאמנות ואחריות כלפי כל סיעות הבית והציבור הרחב. עליו להקפיד על כיבוד המשפט החוקתי, על שלטון החוק ועל הנורמות המקובלות במשכן. יו"ר הכנסת אינו יכול לפעול לקידום אינטרסים פוליטיים צרים תוך ניצול סמכויותיו, והוא מחויב להימנע משקילת שיקולים זרים, לתת משקל הולם לשיקולים הרלוונטיים בלבד, ולעשות זאת לתכלית ראויה, בסבירות ובמידתיות.

### **בחירות יו"ר כנסת קבוע**

9. כאמור, מחובתך כיו"ר הכנסת הזמני לפעול בדחיפות לקדם הליך מינוי יו"ר קבוע למשכן.
10. לפי סעיף 20 (א) לחוק יסוד: הכנסת, הכנסת תבחר מבין חבריה יו"ר לכנסת. עד לבחירתו משמש יו"ר הכנסת היוצאת (אם נבחר שוב לכהן בכנסת) כיו"ר זמני. סעיף 2(ב) לתקנון הכנסת קובע מגבלה יחידה מבחינת עיתוי הבחירה – עליה להיעשות לפני הקמת ממשלה.
11. הנהוג הוא כי הבחירה של יו"ר קבוע נעשית בהקדם האפשרי, ובלי תלות בהקמת קואליציה או הסכמות אחרות של הנבחרים. לפעמים נבחר היו"ר מיד עם השבעת הכנסת ולפעמים בתוך כמה ימים. מדיוני הוועדה שהתקיימו ב-2015, עת נדונה ההצעה ולפיה במקום ותיק הח"כים יכהן כיו"ר זמני יו"ר הכנסת היוצאת (אם נבחר), אנו למדים שתכלית התיקון היא שמדובר בפרק זמן קצר מאד ("כמה שעות"), ולכן אין צורך לעשות "מהפכות" במשכן. (פרוטוקול הדיון בוועדת הכנסת, 2.11.15).
12. בחירת יו"ר קבוע היא קריטית לתפקוד הכנסת ולדמוקרטיה, שכן יו"ר הכנסת נבחר ע"י רוב של חברי כנסת. הוא שקובע את סדר היום של הכנסת ומפקח על התנהלותה התקינה, ובחירתו משקפת את יחסי הכוחות בכנסת.

13. עוד כאמור, מחובתך לפעול ללא דיחוי למינוי ועדה מסדרת בכנסת, שתוקם בהתאם לקבוע בחוק, דהיינו תשקף את יחסי הכוחות בכנסת.
14. סעיף 2(א)(א) לחוק הכנסת קובע, כי הכנסת תבחר, מוקדם ככל האפשר לאחר היבחרה, ועדה מסדרת, שבראשה יעמוד חבר הכנסת מהסיעה של חבר הכנסת שעליו הטיל נשיא המדינה את התפקיד להרכיב ממשלה. בסעיף 2(א)(ב) נקבע עוד, כי הייצוג בוועדה המסדרת יהיה לפי גודלן היחסי של הסיעות, ובלבד שלכל סיעה בת 4 חברים או יותר יהיה נציג בוועדה המסדרת.
15. המקובל כל השנים הוא כי הדבר נעשה במהירות האפשרית ובדרך כלל ביום כינוס הכנסת או בסמוך לאחריו.
16. החשיבות של הוועדה המסדרת הינה בכך שהיא הגוף הראשון שממנים לאחר בחירות וכינוס הכנסת והיא שמניעה את פעילות הכנסת החדשה. בלעדיה, כפי שקורה עכשיו, הכנסת מנוטרלת מכל פעילות. לוועדה המסדרת שלל תפקידים וסמכויות – בחירת ועדות זמניות לענייני כספים וחוף וביטחון, שבאמצעותן מתקיים הפיקוח הפרלמנטארי על פעילות הממשלה; המלצה על וועדות קבועות לכנסת; המלצה על וועדות מיוחדות עד להקמת הקבועות; ועוד. היא גם מוסמכת לאשר החלטות הנוגעות לעבודת הכנסת וסדרי הבית, כגון שינוי מועדי ישיבות, פגרות וכדומה, תפקידים שועדת הכנסת הקבועה ממלאת בדרך כלל.
17. מכאן גם הדחיפות בהקמתה של הוועדה המסדרת, אשר בלעדיה, כאמור – הכנסת אינה יכולה להתחיל כלל לתפקד.

### הנזק שנגרם לדמוקרטיה ולזכויות האדם

18. כאמור לעיל, אחד מתפקידיה המרכזיים של הכנסת הוא פיקוח על פעולות הממשלה. במצב הדברים דהיום, הכנסת מנוטרלת לחלוטין מלבצע את מחויבותה הבסיסית הזאת.
19. הדבר חמור במיוחד נוכח מצב החירום שבו אנו שרויים. הממשלה נדרשת בימים אלה לטפל במצב הדברים המורכב ולקבל מידי יום החלטות דרמטיות המשליכות על זכויות האדם, בריאות התושבים, מצב המשק והעובדים.
20. הממשלה נוקטת בימים אלה, אגב הטיפול בקורונה, צעדים דרמטיים להגביל את אזרחי המדינה ותושביה, לעקוב אחריהם, לבודד ולאשפז אותם, ומקדמת לשם כך שלל צווים ותקנות שעת חירום. במצב דברים זה, נדרשים פיקוח הדוק על פעילות הממשלה ומעורבות של הכנסת. העדרם של אלה פוגע בזכויות אדם.
21. ללא פיקוח הכנסת הממשלה חופשית לפעול תוך פגיעה בזכויות אדם, ומבלי שתושמע ביקורת על התנהלותה ועל פגיעותיה מאת הרשות המרכזית שזהו תפקידה. ללא מעורבות הכנסת נפגע הליך קבלת החלטות מושכל מאוזן ואחראי.

22. התייחסות לכנסת שלא כמו אל גוף שפעילותו חיונית בכל זמן, בדיוק כמו המשטרה או בתי החולים, ובמיוחד בעת משבר או חירום, פוגעת בתשתית המערכת הדמוקרטית, ומשליכה על זכויות האדם של כולנו.

לסיכום, דווקא בימים אלה, שבהם הממשלה מפעילה תקנות שעת חירום דרקוניות ומרחיקות לכת, והרשות השופטת אינה מתפקדת באופן מלא מכוח הכרזתו של שר המשפטים על מצב חירום מיוחד, חיוני במיוחד שהכנסת תמלא את תפקידיה החשובים בחקיקה ובפיקוח על הרשות המבצעת. לשם כך, יש הכרח לבחור יו"ר קבע וועדה מסדרת לאלתר ולאפשר הנעת פעילותה של הכנסת.

בכבוד רב,  
דבי גילד-חיו, עו"ד  
מנהלת קידום מדיניות וחקיקה